

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 46.

Söndagen den 23 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 22 dennes.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m. blifvit före kl. 1 utfärdadt.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 12, i fråga om ändring i gällande stadganden rörande flottled;

N:o 13, angående ändring i gällande stadganden rörande dikning;

N:o 14, angående ändring af 6 punkten i 19 § af förordningen om nya strafflagens införande den 16 Februari 1864;

dels ock till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 77, angående beredande af undervisning åt döfstumma.

Föredrogs Stats-Utskottets den 22 dennes bordlagda förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 79, angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition om fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd m. m.

Stats-Utskottets skrifvelse förslag ang. norra stambanan.

Grefve af Ugglas: Jag redogjorde i går i Kammaren för de skäl, som förmått Stats-Utskottet att anse denna fråga vara förfallen, och att i enlighet dermed uppsätta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. För att i korthet angifva hvad jag då redogjorde för, i fall någon af Herrarne då icke var närvarande, får jag säga, att Utskottet fäst sig vid det beslut, som med anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 30 var fattadt, och hvarigenom en summa af 4,500,000 kronor blifvit gifven för fortsättande af arbetena å de delar af beslutade ifrågavarande jernbanor, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslaget

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stambanan.
(Forts.)

disponerande blifver såsom ostridig godkänd. Då nu Utskottet enligt dess uppfattning ansåg, att genom Kamrarnes olika beslut icke någon annan del af banan vore ostridig, än den förut beslutade till Hybo, och dertill kom, att statsregleringsbeloppet icke skulle komma att undergå någon förändring, emedan nämnda summa vore ett redan bifallet belopp, så fann Utskottet på dessa skäl, att någon vidare åtgärd i frågan icke vore att vidtaga. Enligt min uppfattning har Utskottet deri begått två fel. Jag förbigår helt och hållet det, enligt mitt förmenande, oriktiga förfaringssätt, hvartill Utskottet gjort sig skyldigt derigenom att sjelf sätta sig till domare öfver Riksdagen, utan att hänskjuta frågan till Kammarens bedömande. Men i afseende på sjelfva saken har Stats-Utskottet enligt min uppfattning begått två fel: det ena, att Utskottet icke eftersett, huruvida icke grundlagarne lemna någon hänvisning, huru stridiga beslut i ett hänseende sådant som detta Kamrarne emellan skola kunna förlikas eller bringas till lösning; och det andra, att Utskottet, jag vill icke säga förbisett, men helt och hållet lemnat å sido den omständigheten, att, oaktadt det visat sig att denna olikhet i beslut Kamrarne emellan icke verkar rubbande på *statsregleringens belopp*, densamma likväl inverkar på *statsutgifternas fördelning*. Jag sade, att Utskottet lemnat å sido men icke förbisett detta, och ett bevis derpå är, att så väl Utskottets majoritet vid det förslag, som den i afseende på jernvägens sträckning afgifvit, som äfven alla reservanterne vidrört det förhållandet, att Kongl. Maj:t skulle ega att på fortsättningen af banan, olika efter de olika sträckningar de velat, använda en del af dessa 4,500,000 kronor. Det är just i detta senare afseende jag anser att Utskottet förfarit fullkomligt orätt, ty jag vill medgifva, att om här varit fråga blott att bestämma om en framtida sträckning af jernvägen, utan att det ifrågasatts, att något för dessa banor för år 1876 skulle anvisas, utan endast faststälts den framtida riktning, hvilken de skulle ega, så tror jag, att om Kamrarne i detta hänseende stannat i olika beslut, hade frågan varit för denna riksdag förfallen; men nu gäller det en statsutgifts användande på den ena sträckningen eller på den andra, och enligt Andra Kammarens beslut skola de 4,500,000 kronor, som Riksdagen för denna jernväg anvisat, användas uteslutande på sträckningen till Hybo, då deremot, enligt Första Kammarens beslut, af de 4,500,000 kronor, som blifvit anvisade till jernvägsbyggnad, en del kan få användas på mellanbanan. Första Kammaran afsåg äfven, såsom bekant, att i förtydligade ordalag förklara, att den äsyftade detta. Då nu 65 § Riksdagsordningen icke talar om statsutgifters belopp, utan säger, att då i fråga om statsutgifter olika beslut inom begge Kamrarne äro fattade, hvilka beslut icke kunna sammanjemkas, så skall frågan genom gemensam votering afgöras; och då för mig är alldeles klart, att det är fråga om, huruvida jag för banans byggande i en viss riktning får använda 4,500,000 kronor endast på en del af banan eller 3,500,000 kronor på en del och en million kronor på en annan, så kan jag icke fatta annat, än att, enligt 65 § Riksdagsordningen, frågan ovilkorligen skolat genom gemensam votering slitas.

Detta är nu hvad som afser sjelfva rättsfrågan, men jag medger helt öppet, att i afseende på behandlingen af den skrifvelse, som nu

föreligger, jag är särdeles tveksam. Det rätta och det ovilkorligen enda rätta vore att återremittera denna skrivelse till Stats-Utskottet med förständigande för Stats-Utskottet att till Riksdagens begge Kamrar inkomma med memorial i ämnet, och detta skulle jag ovilkorligen yrka, i fall man hade något rundligare tid af riksdagen framför sig; men när vi nu stå alldeles mot slutet af riksdagen, och man likaledes betänker, hvilka praktiska följder skulle uppkomma af en sådan åtgärd, så torde böra tagas i betraktande, att i fall nu en sådan återremiss till Utskottet skedde, och Utskottet ovilkorligen måste foga sig der- efter och inkomma med memorial, skulle detta memorial af begge Kamrarne behandlas. Härvid kunde då uppstå olika chanser, och jag säger helt uppriktigt, att jag anser icke otroligt att, i fall det uppstår olika uppfattning hos begge Kamrarne, det skall blifva särdeles svårt att slita frågan. I andra fallet åter, i fall Kamrarne sammanstämma i det omdöme, att, enligt 65 § Riksdagsordningen, gemensam omröstning måste ske, så inträffar likväl, att denna votering icke kan komma attega runn förr än om en eller en och en half vecka, och här stöter man på den egentliga betänkligheten. Vi sågo nemligen redan i fredags i de voteringar, som då företogos, att omkring 60 ledamöter af Riksdagen då voro frånvarande, och sedan Stats-Utskottet i går morgon fattat beslut i frågan, samt således åtskillige antagit, att det endast skulle återstå några löpande vanliga formärenden, har under gårdagens lopp och äfven i dag ett ytterligare antal riksdagsmän afrest, och fullkomligt säkert kan man antaga, att, derest om en vecka eller en och en half votering komme att ske, denna skulle bevisas af icke ens halfva antalet riksdagsmän. Detta är en så allvarsam sak, att jag för min del icke vågar drifva leken till en sådan ståndpunkt, utan, med uttalande till protokollet af min fulla protest mot det sätt, på hvilket Stats-Utskottet gått till väga, vill jag på dessa skäl icke motsätta mig antagandet af den skrivelse, som nu föreligger.

Stats-Utskottets skrivelse-förslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Grefve Sparre: Jag hade endast tänkt yttra mig i fråga om det sätt, som Stats-Utskottet begagnat för att tillkännagifva sin tanke i afseende på tillämpningen af båda Kamrarne i förgår fattade beslut om riktningen af de norrländska banorna. Stats-Utskottet har dervid, sedan protokollsutdrag från båda Kamrarne till Utskottet ankommit, omedelbarligen uppsatt förslag till den skrivelse till Kongl. Maj:t, som bör från Riksdagen utgå, innehållande att, då Kamrarne beslut icke kunna sammanjemkas enligt 63 § Riksdagsordningen, frågan har förfallit. Detta skrivelseförslag är expedieradt hit med vanlig så kallad löpare; det vill säga den kommer först till Första Kammaren, och först sedan Första Kammaren deröfver fattat beslut, skickas den till Andra Kammaren för behandling der, ett sätt, som väl icke egentligen kan kallas lagstridigt, och som varit begagnadt vid slutet af riksdagarne, då ärendena hafva brådskat, men som väl icke öfverensstämmer med god ordning. I allmänhet borde väl, när Utskott fått från Kamrarne mottaga protokollsutdrag i någon fråga, der Kamrarne beslut äro af helt olika beskaffenhet, Utskottet afgifva ett särskildt memorial med förslag till sammanjemkning eller, om sammanjemkning icke kan ske, till voteringsproposition, der sådant

Stats-Utskottets skrivelse förslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

kan komma i fråga, eller eljest en förklaring å Utskottets sida, att det anser frågan hafva förfallit. Derigenom få båda Kamrarne full rätt att samtidigt, såsom 59 § i Riksdagsordningen föreskrifver, afgöra frågan, och hvar och en af Kamrarnes ledamöter får genom detta memorials tryckning och utdelning före föredragningen i Kamraren tillfälle stadga sitt omdöme i frågan. Helt annat är det, då ärenden skola afgöras efter en så kallad löpare. Den kommer först skriftligen in ensamt till Första Kamraren. Knappt någon ledamot har tillfälle att höra den eller se den, och, om ej frågan begäres på bordet, är den afgjord inom några minuter. Den står ej heller någonsin på föredragningslistan, om ej bordläggning sker. Jag tror i allmänhet, att för ordningens vidmakthållande vid ärendenas afgörande det vore nyttigt, om det icke vidare inträffar, att Utskotten afgåfve omedelbart skrivelseförslag, innan Kamrarne fått tillfälle yttra sig om följderna af Kamrarnes olika beslut, utan att såsom regel antoges, att Utskott afgåfve i dylikt fall särskildt memorial med uppgift huru Utskottet anser frågan vara afgjord, då det sedan finge bero på Kamrarnes beslut hvad som verkligen må vara att vidare åtgöra. Jag har egentligen blott velat anmäla detta såsom en protest mot ett sådant förfaringssätt, som nu egt rum. Då jag, hvad den föreslagna skrivelsen beträffar, i öfrigt är af alldeles samma tanke som Stats-Utskottet, nemligen att Kamrarnes beslut i afseende på jernvägssträckningen icke kunna sammanjenkas och icke kunna blifva föremål för gemensam behandling enligt 65 § Riksdagsordningen, tror jag, att resultatet icke kan blifva annat än hvad Utskottets skrivelseförslag innehåller. Derfor, och då frågan nu förekommit i riksdagens yttersta timme, hemställer jag, i likhet med den siste ärade talaren, att Kamraren måtte godkänna Utskottets förslag.

Herr Wærn: Då såsom här olika åsichter uppstått rörande grundlagens tillämpning i ett fall, så måste man först och främst göra sig reda för hvad det är, som är i fråga, och frågan är väl Stats-Utskottets förslag att fatta ett beslut angående huru anslaget till arbeten på jernvägen skall användas, eller derom att, såsom orden lyda i andra momentet af Stats-Utskottets första punkt i betänkandet N:o 88: »de utaf Riksdagen beviljade anslag till arbeten å jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge må få utaf Kongl. Maj:t, såsom honom lämpligast synes, användas till jernvägsbyggnader å vare sig de förut till sin sträckning bestämda eller de här ofvan omnämnda delar af ifrågavarande jernbanor.»

Detta är det förslag, som vi fått af Stats-Utskottet, och i afseende på detta förslag rörande medlens användande hafva Kamrarne stannat i olika beslut. Nu är frågan: skall derom voteras eller ej? För än i dag tror jag icke någon velat påstå, att icke en fråga om medels användande är en fråga om utgift, och jag har anställt en undersökning för att se till om icke vid föregående tillfällen något prejudikat i detta hänseende skulle förefinnas, och dervid funnit ett sådant i handlingarne för 1867 års riksdag. Då hade Herr Myrtin väckt motion, huru medel skulle användas på nordvestra stambanan. Stats-Utskottet tillstyrkte afslag å Herr Myrtins motion, men i Första Kamraren bi-

fölls densamma, och Stats-Utskottet säger i sitt betänkande N:o 82 vid 1867 års riksdag: »Då sålunda det anslag, som för fortsättande af arbetena å nordvestra stambanan för år 1868 må utgå, blifvit genom begge Kamrarnes sammanstämmande beslut till beloppet bestämdt, men Första Kamraren i afseende på anslaget användande beslutat, att detsamma skall anvisas till arbeten å den del af banan, som för de alternativa linierna är gemensam, har Utskottet, som anser det af Första Kamraren bifallna förslaget om aflåtande af underdånig skrifvelse rörande nya undersökningar hafva, i följd af Andra Kamraren beslut, förfallit, funnit sig böra hemställa, att Kamrarne behagade, i enlighet med 65 § Riksdagsordningen, företaga omröstning öfver följande voteringsproposition: »Den som, i likhet med hvad Andra Kamraren beslutat, anser, att hvad Herr Myrtin föreslagit derom, att de medel, hvilka vid denna riksdag anvisas för nordvestra stambanans byggande, skola användas på den oomtvistade bansträckningen emellan Ärvika och Frykerud, icke må till någon åtgärd föranleda, röstar ja; Den, det ej vill. röstar nej; Vinner nej, har Riksdagen, med anledning af Herr Myrtins motion, beslutat, att de medel, som vid denna riksdag beviljas till nordvestra stambanans fortsättning, anvisas till den del deraf, som för de alternativa linierna är gemensam.» Precist samma fråga som nu här förekommer; och då föreslog Stats-Utskottet, att derom skulle ske omröstning. Kamrarnes behandling af frågan är äfven upplysande. Såsom af hvad jag nyss anfört kan inhemtas, hade ett skrifvelseförslag influtit i Första Kamrarnes beslut, och detta skrifvelseförslag blef af Stats-Utskottet ansedt icke tillhöra de frågor, hvilka skola genom gemensam votering afgöras, hvarför Stats-Utskottet hade uteslutit det, och derom förenades också båda Kamrarne, men bifall härtill lemnades i Första Kamraren först efter en längre diskussion, som rörde sig kring, hvilken del af beslutet borde utgöra föremål för gemensam votering, och hvilken icke kunde anses göra det. Jag ansåg, att beslutet i sin helhet borde intagas i voteringspropositionen, men Kamraren stannade i en annan åsigt. Men derom ansågs ej vara något tvifvel, att icke anvisade penningars användning till en viss del af banan skulle tillhöra gemensam omröstning, och en talare, Hans Excellens Friherre De Geer, som ansåg omröstning derom otvifvelaktig, men att den andra delen af frågan, eller skrifvelsen, skulle förfalla, gjorde i sitt yttrande den förklaring om orsaken till det olika förfaringsätt, han ansåg böra följas, att i den första delen Riksdagen hade beslutanderätt. Vidare yttrade han i samma syfte, att i första punkten hade Kamraren beslutit, att de anslagna medlen skulle användas på ett visst sätt, och i sista punkten att en underdånig skrifvelse skulle aflåtas med anhållan om en ekonomisk undersökning, som icke kunde inverka på användandet af dessa medel, och slutligen säger han, med anledning af ett under diskussionen gjordt återopande af en omröstning, deruti ett Andra Kamrarnes beslut om en skrifvelse blifvit intagen, att den önskan, som Andra Kamraren då uttryckt, och hvilken fans i voteringspropositionen intagen, afsåg, om än ej såsom uttryckligt vilkor för anslaget beviljande, likväl sättet för användande af anslaget. Det rörde ett anslag

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stambanan.*

(Forts.)

till inköp af gevär, vid hvilket Andra Kammaren hängt en skrifvelse, som åsyftade, att gevären skulle tagas från inhemska fabriker. Hans Excellens Friherre De Geer ansåg således, att utan afseende på det samband, i hvilket Första Kammaren fattat sina beslut, frågan om en skrifvelse, afseende nya undersökningar för en föreslagen jernvägssträckning, borde förfalla, men att deremot, i fråga om anvisade medels användning till viss del af en jernväg, omröstning rätteligen borde ske, likasom den redan förut, då frågan likväl blott var om en skrifvelse, rätteligen hade skett, emedan dessa omröstningar afsågo *sättet för användande af anslag*. Om nu häraf på allt sätt och vis är klart, att omröstning bör ega rum, då Kamrarne stannat i olika beslut i fråga om sättet för användande af anslag, hvarför skulle icke i precis samma fall också nu votering ske? Jo därför, säger man, att Kamrarne hafva genom ett föregående beslut afgjort, att penningarne skola användas till de delar af beslutade jernbanorna, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd. Då komma vi till den frågan: kan ett sådant beslut anses vara på det sätt bindande för Riksdagen, att det skulle hindra den att bestämma, hvilka dessa ostridiga delar skola vara, med mindre båda Kamrarne derutinnan vore eniga? Måste icke förhållandet anses så, att både hvad Riksdagen afgjort och hvad Stats-Utskottet sagt i betänkandena N:o 30 och 88 icke kan betraktas på annat sätt, än såsom delar af ett och samma beslut? Jag kan icke fatta annat, men förutsatt för ett ögonblick att något annat skulle vara förhållandet, att verkligen genom det beslut, som fattades i afseende på betänkandet N:o 30, blifvit fullkomligt afgjort och så uteslutande afgjort, hvartill penningarne skola användas, till hvilka bansträckningar, att det icke återstode något att i denna del besluta, huru har det då varit möjligt för Stats-Utskottet att framkomma med detta förslag om medlens användande. Antingen var frågan afgjord, och då kunde den icke förekomma å nyo, eller om den icke var afgjord, utan här återstod att fatta beslut om medlens användande, då måste hvarje Kammare vara i full rätt att fatta det beslut, som den i afseende derpå ansåg rätt, och som här är fråga om statsverkets utgifter, måste också, i fall af olika beslut, votering ske. Men huru står saken nu, om jag antager, att beslutet, i anledning af betänkandet N:o 30, skulle vara så ofattande? Då upprepar jag frågan, huru har Stats-Utskottet kunnat göra ett nytt förslag? Hvad beslut skall Riksdagen i anledning af detsamma kunna fatta? Om en Kammare sade ja och den andra nej, skulle då icke votering ega rum, och skulle då icke denna fråga vara öppen; hvar stå vi då? Vill Stats-Utskottet föreslå oss ett grundlagsbrott; ty fatta vi med anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 88 något som helst beslut i en fråga, som redan genom bifall till betänkandet N:o 30 blifvit afgjord, så vore det ett upprifvande af det i afseende å betänkandet N:o 30 fattade beslut. Eller är det icke fråga om ett upprifvande, utan ett fullständigande, då måste Kammaren vara i sin goda rätt att fatta beslut, och då det rör användande af utgift, måste gemensam votering ske.

Grundlagen talar om, att ingen må framställa frågor till Riks-

dagens pröfning, som redan blifvit afgjorda; och då jag för min del icke tror, att Utskottet velat göra sig skyldigt till ett sådant grundlagsbrott, så måste jag anse, att det, vid affattandet af detta förslag om huru medlen skola användas, ovilkorligen måste ansett, att denna fråga icke vore fullständigt löst, men hvarje del, som deri vore ofullständig och nu skulle fullständigas, måtte tillhöra frågan om statsverkets utgifter.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stam-
banan.
(Forts.)*

Hvad åter angår, att Stats-Utskottet här framkommit med ett skrifvelseförslag, utan att till Kamrarna först hemställa, huru det skulle dermed förhålla sig, så anser äfven jag för min del, att Stats-Utskottet borde hafva hänskjutit detta till Kammaren. Denna fråga är väsentligen olika emot då ett Utskott har att göra en sammanjemkning, ty huruvida sammanjemkning kan ske, beror väl i första rummet på, hurudana besluten äro, men det beror också på den som skall göra sammanjemkningen. Sammanjemkningens möjlighet måste bero af hans omdöme. Man kan icke ålägga ett Utskott att göra en sammanjemkning, som det anser vara omöjlig, och då frågan om sammanjemkning blifvit öfverlemnad till ett Utskott, är derföre Utskottet i sin goda rätt att säga, att besluten kunna icke sammanjemkas. Men då grundlagen i sina andra paragrafer, som tala om ärendenas afgörande, icke talar om Utskott eller deras åsigter, måste också Utskottet öfverlemnas till Kammaren att fatta beslut, och sådant sker genom ett memorial. Återstår frågan, om vi, med hänsyn till Riksdagens sena timme, till sannolikheten att Andra Kammaren skall gilla Utskottets förslag, skulle afstå från den behandling af frågan, som vi anse vara rätt, emedan en votering, verkställd under sådana omständigheter som här kunde blifva fallet, skulle vara temligen betydelselös, anser jag dessa betänkligheter vara sådana, som kunna prövas, då Utskottet återkommer med sitt betänkande, och då man har att fatta ett beslut. Hvad som nu föreligger för oss är, om Utskottet gjort hvad det bort göra, och om frågan är sådan, att Första Kammaren utan vidare pröfning har skäl till att anse sitt beslut grundlagsenligt förfallet. Då efter min uppfattning intetdera är förhållandet, så anser jag att vi begå ett högst betänkligt fel, om vi icke återremittera frågan. När frågan är återremitterad och från Stats-Utskottet återkommer, då kan det vara tid att tillse, om man icke, med hänseende till de säregna förhållanden, under hvilka frågan skulle komma till afgörande, kan afstå från fattandet af ett definitivt beslut och inskränka sig att uttryckligen protestera till protokollet; men att nu helt enkelt antaga hvad Utskottet föreslagit och gifva ett sådant prejudikat i afseende på dylika frågor grundlagsenliga behandling, synes mig vara i högsta måtto orätt. Vill Kammaren i det fallet häfda helgden af sina beslut, så finnes efter min uppfattning ingenting annat än att besluta återremiss, och jag anhåller om proposition derpå.

Herr Ekman, Carl: De föregående talare, som hafva uppträdt, klandrande det skrifvelseförslag från Stats-Utskottet, som nu föreligger, hafva ansett, att Stats-Utskottet rättare förfarit, om det hade inkommit till Kamrarna med ett memorial, i hvilket hade blifvit redogjort för be-

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stambanan.
(Forts.)*

handlingen af den föreliggande frågan i begge Kamrarne, och deri Utskottet hade anmält, att icke någon sammanjemkning varit möjlig, hvarför Utskottet för sin del hemstälde, att frågan måtte få anses för innevarande riksdag hafva förfallit. Jag har för min del ingenting att erinra mot dessa anmärkningar, utan vill gerna medgifva, att det kunde hafva varit riktigare att så hafva förfarit, men jag ber i alla fall att få erinra, hvad redan en högt aktad ledamot från Stora Kopparbergs län här omförmält, att vid föregående riksdagar har, när ärendenas afgörande brådskat, kunnat få tillgå på samma sätt, och jag vill särskildt påminna om, att vid sista riksdagen, således icke längre tillbaka än för ett år sedan, godkände Kammarerna en Stats-Utskottets skrifvelse, uti hvilken Utskottet anmälde, att en framställning om ett särskildt användande af de medel, som Riksdagen förut hade beviljat till elementarläroverken, men som Regeringen begärt att få så fördelade, att i denna fördelning skulle ligga ett godkännande å Riksdagens sida af en organisation af elementarläroverken, ansågs icke kunna föranleda till någon gemensam votering, hvarför äfven skrifvelsen af Riksdagens båda Kamrar godkändes. Att Utskottet nu i den föreliggande frågan kunde hafva skäl att anse, det Kammarerna skulle önska att få den snart afgjord, och Stats-Utskottet derför, isynnerhet när Riksdagen förut hade godkänt ett likadant förfaringsätt, vid detta tillfälle gick till väga på samma sätt, torde således icke böra allt för strängt läggas Stats-Utskottet till last. Ar det Riksdagens önskan att för framtiden skall annorlunda förfaras med sådana frågor som den föreliggande, föreställer jag mig, att blifvande Stats-Utskottet skola rätta sig efter en sådan Riksdagens önskan, och jag kan icke för min del tro, att det skulle kunna anses vara, såsom den siste talaren anført, ett konstitutionelt fel, om Riksdagen nu underlåte att till Stats-Utskottet återremittera skrifvelseförslaget, då Riksdagen förut, såsom jag tagit mig friheten erinra, godkänt ett precis lika förfaringsätt, som det nu ifrågavarande.

Hvad sjelfva hufvudfrågan beträffar, huruvida en gemensam votering bör ega rum i anledning af Kamrarnes olika beslut angående sträckningen af jernvägen i Norrland, eller om frågan skall anses vara förfallen, ber jag, under förutskickande deraf, att jag visserligen ingalunda anser mig ega någon ofelbarhet i fråga om tolkning af grundlagen, få yttra den åsigt, som jag i denna fråga har omfattat, när jag såsom ledamot af Utskottet var skyldig att stadga min mening, hvilken öfverensstämmer med den uppfattning, hvartill Utskottet kommit, och hvilken åsigt det alltså är min skyldighet att här försvara.

Jag anser då i likhet med den näst föregående talaren att, när det är fråga om ett anslag, så är det icke blott beloppet utan äfven användningen deraf, som kan blifva föremål för afgörande genom en gemensam votering, men dessa båda delar, såväl beloppet som användningen af beloppet, hafva efter min uppfattning redan blifvit afgjorda, när Riksdagens båda Kamrar sammanstående fattade sitt beslut i anledning af Stats-Utskottets betänkande N:o 30. Der är beloppet, 4,500,000 kronor, gifvet, och detta belopp är gifvet till jernbanan från Storvik till riksgränsen mot Norge, att få användas på den redan bestämda sträckningen eller på den sträckning af dessa jernvägar, som

före anslagets disponerande blefve såsom ostridig godkänd. Jag hyste verkligen, när denna fråga afgjordes, den uppfattning att, om vid en sedermera förekommande behandling af frågan, huru de ännu icke till sin riktning bestämda delarne af dessa jernvägar skulle sträcka sig Kamrarne skulle komma att stanna i olika beslut, denna fråga aldrig kunde blifva föremål för gemensam votering, och jag får helt öppet bekänna, att det förvånar mig på det aldra högsta, att, i fall regeringen håller mycket på att få frågan om sträckningen under innevarande riksdag afgjord, regeringen då kunde släppa sjelfva anslagsfrågan från frågan om riktningen.

*Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
norra stambanan.*
(Forts.)

En föregående talare har här erinrat derom, att vid ett föregående tillfälle, nemligen vid 1867 års riksdag, blef just riktningen af en jernväg bestämd genom gemensam votering; men det var den skillnad på behandlingen af frågan vid 1867 års riksdag mot hvad som nu är fallet, att då var anslaget gifvet af den ena Kamraren under förutsättning att det skulle användas på en viss riktning, och den Andra Kamraren gaf anslaget, under vilkor att det skulle användas på en annan riktning. Således hängde då anslaget och frågan om riktningen oskiljaktigt tillsammans. Så har icke förhållandet varit vid innevarande riksdag, och att detta så mycket mindre är händelsen, bevisas bäst af motiveringen, som ligger till grund för det beslut, som Utskottet föreslagit Riksdagen att fatta enligt Stats-Utskottets betänkande N:o 30, ty der heter det, »att äfven om icke under innevarande riksdag frågan om riktningen af jernvägen i de delar, den ännu icke vore bestämd, skulle komma att afgöras, så vore i alla fall det belopp, som beviljats, eller 4,500,000 kronor, icke större, än att det kunde användas på den del af jernvägen, om hvilken icke vore någon tvist, nemligen mellan Storvik och Hybo.» Denna omständighet måste alltså efter min uppfattning ganska bestämdt hafva inverkat på beslutet, som fattades, och Riksdagens båda Kamrar, som hyste den förhoppning att få frågan angående riktningen redan vid innevarande riksdag afgjord, hade icke lemnat sitt bifall till hvad Utskottet framställt i det nu af mig återopade betänkandet, såvida det icke ansetts ligga mindre vikt på, att denna fråga vid innevarande riksdag blef afgjord. Efter min uppfattning kan således, såsom frågan nu står, det icke komma i fråga att genom gemensam votering slita densamma. Man har då velat göra icke blott Stats-Utskottet utan äfven reservanterne en förebräelse därför, att såväl i betänkandet som i reservationen förekommer en mening derom: att det redan gifna anslaget skulle få användas på de riktningar, som dels Utskottet, dels reservanterne föreslagit, och en föregående talare har sagt, att då har ju Utskottet eller reservanterne föreslagit Riksdagen att rifva upp ett redan fattadt beslut. Jag ber dock få erinra derom, att hvad som innehålles i denna del, såväl i Utskottets betänkande som i de framställda reservationerna, är icke annat än ett återupprepande af hvad som redan står och redan blifvit beslutadt på grund af framställningen i Utskottets betänkande N:o 30, att nemligen, såvida Kamrarne blefvo ense om någon viss riktning, de penningar, som en gång voro gifna, till sitt belopp bestämda och anvisade att användas till dessa jernvägar, skulle få användas äfven för de delar af banan, som, när beslutet fattades, ännu icke voro bestämda.

*Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stam-
banan.
(Forts.)*

I fråga om det lämpligaste förfaringssättet nu, anser jag det icke tillkomma mig såsom ledamot af Stats-Utskottet att yttra mig, då det egentligen synes vara ett klander mot Stats-Utskottet som här uttalats. Hvad jag deremot anser mig böra bringa till Kammarens kännedom, i synnerhet som en föregående talare sagt, att alla Utskottets ledamöter från Andra Kammaren voro ense om, att det icke skulle voteras, det är att förhållandet var så, att en ledamot från Andra Kammaren verkligen ansåg, att det borde blifva föremål för gemensam votering. Men för min enskilda del vågar jag verkligen tro, att flertalet af denna Kammars ledamöter, ty det försäkrades så i Utskottet, icke anser, att frågan skulle kunna genom gemensam votering afgöras, och det synes mig då böra tagas hänsyn dertill, huruvida det kan vara lämpligt att inkasta ett sådant frö till tvist, allra helst som vi nu stå i sista timmen af Riksdagen.

Friherre af Ugglas: I afseende på den anmärkning, som blifvit framställd mot Stats-Utskottet därför att detsamma icke underställt Kamrarna, huruvida denna fråga skulle vara förfallen eller icke, vill jag icke inlåta mig på densamma, då den siste talaren i sjelfva verket medgifvit, att Stats-Utskottet förfarit rättare, om det så gjort: men jag ber blott att få påpeka, att, i afseende på dylika skrifvelser, man icke får såsom prejudikat åberopa hvad som hittills tilldragit sig, emedan det är väl bekant, att sådana kommit fram utan att måhända någon enda ledamot tagit kännedom derom, så att, om i en föregående skrifvelse, ett fel blifvit begånget, tror jag icke, att vi skola åberopa det såsom prejudikat att fortsätta på samma väg.

I afseende på sjelfva saken får jag förklara, att jag till alla delar instämmer i den uppfattning af förhållandena, som af Grefve af Ugglas och Herr Wærn blifvit framhållen. För mig är det klart, att detta icke kan vara något annat än en statsregleringsfråga. Å ena sidan står ett beslut, som säger, att Kongl. Maj:t får använda 4,500,000 kronor på en del af jernvägen; på den andra sidan ett beslut, som säger, att af dessa 4,500,000 kronor skall ett belopp, större eller mindre — det beror på Kongl. Maj:t — användas jemväl på en annan väg. Det ena beslutet afser således att på ett sätt använda anslaget, det andra på ett annat; och är detta icke en statsregleringsfråga, tror jag icke, att jag om en sådan kan göra mig något rätt begrepp. Jag tror således, att Grefve af Ugglas och Herr Wærn i denna fråga hafva fullkomligt rätt.

Jag begärde egentligen ordet, då jag hörde Grefve af Ugglas detta oaktadt anhöll, att Kammaren måtte godkänna Stats-Utskottets skrifvelse. Han gjorde det af åtskilliga rent praktiska skäl och framhöll de eventualiteter, som skulle inträffa, om Kammaren icke godkände förslaget. Jag kan för min del icke dela hans uppfattning i detta afseende, och för att, i någon mån åtminstone, skingra den farhåga, som Grefve af Ugglas' anförande i denna del framhöll, ber jag att få i största korthet redogöra för, huru jag tror, att denna fråga kan behandlas, i fall Kammaren bifaller Herr Wærns förslag om återremiss. Om vi i dag återremittera denna skrifvelse, föreställer jag mig, att den måste gå till Andra Kammaren med påskrift, att den af

oss är återremitterad. Andra Kammaren kommer då att antingen godkänna skrivelsen eller ock återremittera den, och, sedan detta skett, återkommer skrivelsen till Stats-Utskottet. Är då Utskottets skrivelse af Andra Kammaren godkänd, hemställer naturligtvis Utskottet, att Första Kammaren måtte fatta beslut. Är skrivelsen af Andra Kammaren återremitterad, får Stats-Utskottet komma in med nytt memorial. Att detta icke kan taga lång tid, föreställer jag mig också, ty om Första Kammaren till exempel i dag fattar sitt beslut, kan svar från Stats-Utskottet redan i morgon inkomma, och inom några få dagar är hela frågan afgjord. Då frågan återkommer kan det vara tid att tänka på eventualiteter, som kunna uppkomma, men icke skola vi på förhand låta skrämja oss af eventualiteter, som vi icke med visshet kunna säga skola inträffa. Äro vi ense om, att Stats-Utskottet i denna fråga icke rätteligen förfarit, utan bort framlägga förslag till voteringsproposition, tror jag också, att vi handla rätt, om vi låta Stats-Utskottet veta, att detta är vår mening.

Jag anholder att skrivelseförslaget måtte till Stats-Utskottet återremitteras.

Herr Rydin: Jag instämmer till fullo i hvad de talare yttrat, som payrkat återremiss, och vill blott tillägga, att jag anser det vara alldeles nödvändigt att Riksdagen besvarar en Kongl. proposition, hvori Kongl. Maj:t begärt att få ytterligare tilläggsbestämmelser i afseende på en statsutgifts användning. Vare sig att frågan om den speciela användningen af ett anslag förelägges Riksdagen på samma gång, som detta anslag äskas, eller efter det anslaget blifvit beviljadt, är Kongl. Maj:t, enligt min åsigt, berättigad att erhålla svar af Riksdagen, och detta svar skall bestämmas på det sätt, som Riksdagsordningens 65 § stadgar i fråga om statsutgifter, då Kamrarne fattat stridiga beslut, eller genom gemensam votering. Jag vill i detta hänseende såsom prejudikat åberopa ett beslut vid 1872 års riksdag, då Riksdagen, långt efter det statsregleringen blifvit fastställd, erhöi en Kongl. proposition, hvori Kongl. Maj:t begärde att få använda ett beviljadt anslag på ett annat sätt än förut skett. Kamrarne stannade då i olika meningar i denna fråga, och oaktadt åtskillige af denna Kammares ledamöter ansågo frågan derigenom hafva förfallit, emedan den afsåg ett redan beviljadt anslag, beslöt dock Kamraren för sin del, att frågan skulle blifva föremål för gemensam votering, då ju Kongl. Maj:t hade rättighet att få svar, huru han fick använda en statsutgift. Detta gälde den bekanta frågan om Wendes artilleriregementes förflyttning från Carlskrona till Landskrona.

Hvad angår det, som den talare, hvilken försvarade Stats-Utskottets förslag, yttrade om prejudikat från föregående riksdagar, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att denna fråga är af olika beskaffenhet mot de, som vid föregående riksdagar förekommit. Nu har Kongl. Maj:t begärt ett Riksdagens beslut, hvarigenom bestämmelser i afseende på anslag skulle meddelas för nästa statsregleringsperiod, hvar emot det icke är fråga om några närmare organisationsförslag. Då var det fråga om en så kallad normalstat, ett begrepp, som i och för sig är sväfvande och dessutom icke behöfver afse ett enda anslag un-

Stats-Utskottets skrivelseförslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stambanan.
(Forts.)

der den följande statsregleringsperioden. Denna fråga kunde förfalla, ty det fans ingenting, som hindrade Kongl. Maj:t, som fått rättighet, att, efter förhanden varande behof använda anslaget, att sedermera komma in med nytt förslag till normalstat. Hvad slutligen beträffar de eventualiteter, som skulle uppkomma och hvarpå Grefve af Ugglas häntydt, tror jag, att det utgör ett af de viktigaste företräden hos vår grundlag, att den icke föreskrifver, att ett visst antal ledamöter skola vara närvarande för att ett lagligt beslut skall kunna fattas, utan öfverlemnar åt hvar och en riksdagsmans pligt att vara närvarande och deltaga i frågornas afgörande. Derför bör det aldrig komma in fråga, att ett ärende uppskjutes derför, att en del riksdagsmän rest sin väg. Förhållanden kunna visserligen förekomma, som äro ganska beaktansvärda, men jag anser, att man icke bör fästa så mycket afseende härvid, att man afhåller sig från att göra hvad man i detta hänseende anser vara rätt.

Jag anhåller på dessa skäl om återremiss med förständigande för Stats-Utskottet att uppgöra voteringsproposition.

Friherre Skogman: I sitt af båda Kamrarne godkända memorial N:o 30 hemställer Stats-Utskottet, »att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda är anvisa fyra millioner femhundredatusen kronor.» Af ett sådant beslut följer för mig alldeles klart, att något anslag icke blifvit gifvet till användning å de delar af banan, angående hvilka Kamrarne kunde komma att fatta stridiga beslut. Man må nu anse detta olämpligt eller ändamålsvidrigt; men det är dock Riksdagens beslut, och jag förmodar, att det såsom sådant måste tillämpas. Det är möjligt, att, om Kongl. Maj:ts proposition om jernvägarnes sträckning redan vid tidpunkten för detta besluts fattande varit afgifven, detsamma kunde hafva blifvit något annorlunda. Men så har ej skett; och vid sådant förhållande kan jag ej finna annat, än att man bör taga saken helt enkelt såsom den står. 4,500,000 kronor hafva af Riksdagen blifvit beviljade; och i händelse det på de ostridiga delarne af jernvägen, d. v. s. linien Storvik—Hybo och likaledes sträckningen från Näskott till norska gränsen, finnes tillräckligt utrymme för användande af dessa medel, så är det genom Riksdagens ofvan nämnda beslut bestämdt, att de derpå skola användas. Beviljandet af dessa medel står, så vidt jag kan finna, alls icke i något oskiljaktigt sammanhang med bestämmandet af de öfriga delarne af banan. I det under de sista dagarne af Riksdagen behandlade ämnet har det således endast varit fråga om uttalande af en åsigt angående sträckningen af dessa delar, och 65 § Riksdagsordningen kan således icke på det närvarande fallet rätteligen tillämpas. Man må anse det i ekonomiskt afseende vara mindre klokt och mindre ändamålsenligt att använda de beviljade medlen på de ostridiga delarne; men detta är en annan fråga, som icke kan hafva något inflytande på den nu förevarande. Ty att tolkningen af en grundlagsparagraf skulle få göras beroende af, att en

viss summa penningar skulle kunna till följd af redan viddagna åtgärder fördelaktigare användas på en sak än på en annan, ett sådant tillvägagående kan omöjligt vara riktigt. Att för öfrigt olika tolkningar af den i fråga varande paragrafen kunna förekomma, är ju ganska naturligt; sådant gäller om nästan alla lagparagrafer, som finnas så väl i grundlagarne som i andra lagar. Jag har hört berättas, att på den stora fest, som juristerne i London pläga gemensamt fira och der lordkanslern presiderar, är det vanligt, att efter skälarne för den Kongl. familjen och öfriga brukliga skälur, man äfven dricker en skål för lagens härliga otydlighet. Jag tror icke, att vi precis behöfva tillämpa detta på våra grundlagar i allmänhet; men att olika åsikter om den nu i fråga varande paragrafen kunna göra sig gällande, bevisas nogsnat deraf, att Stats-Utskottet alldeles icke står ensamt om sin åsigt, då densamma delas, bland andra, äfven af en ledamot i denna Kammare, hvilkens grundliga insigter i våra grundlagar icke lär kunna bestridas. En annan sak är, att han icke är tillfredsstäld med det sätt, hvarpå Utskottet expedierat frågan; i detta afseende har äfven en ärad ledamot af Stats-Utskottet uttalat sin tanke, att han icke anser detsamma fullt riktigt. Men man har trots sig böra välja den utvägen för att i Riksdagens sista timme hastigast få frågan slutbehandlad. Anser nu emellertid Kammaren, att Stats-Utskottets åsigt om denna frågas rätta beskaffenhet är oriktig, och att 65 § bör på annat sätt tydas, då är ostridigt det enda rätta sättet att förfara att, såsom en ärad talare för en stund sedan och de två talare, som näst före mig hade ordet, föreslagit, återremittera frågan till Stats-Utskottet, med föreläggande för Utskottet att inkomma med en voteringsproposition. Derigenom hade man åtminstone vunnit en ledning för kommande fall; och i detta afseende är det mig ett nöje att instämma med den föregående talaren, liksom jag äfven håller med honom och redan inom Utskottet uttalat min mening derom, att något afseende icke bör fästas vid bortreste riksdagsmän, då det är fråga om tolkningen af en grundlagsparagraf och de följder, hvartill denna tolkning kan leda. Vüle man så förfara, skulle man öppna en temligen betänklilig utväg att förhindra afgörandet af en sak, i det de riksdagsmän, som af ett eller annat skäl önskade sådant, kunde helt enkelt resa sin väg antingen för hela riksdagen eller åtminstone för den dag, då saken skulle afgöras.

Såsom jag redan haft äran förklara, är jag för min del öfvertygad om, att Stats-Utskottet i hufvudfrågan riktigt förfarit, men måste naturligtvis underkasta mig följderna, i händelse denna min åsigt blir af Kammaren underkänd. Jag anhåller om bifall till det föredragna skrifvelseförslaget.

Herr von Ehrenheim: Då jag delar deras åsigt, som anse, att en gemensam votering bör i förevarande fråga ega rum, har jag ansett mig böra framlägga mina skäl härför. Det har å båda sidor blifvit erkänt och kan väl ej heller förnekas, att det i statsregleringsfrågor är icke blott det ifrågaställda beloppet, utan äfven ändamålet med detsamma, som bör blifva föremål för gemensam votering; ty utan att bestämma dess användning är ju blotta beviljandet af ett belopp i

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

Stats-Utskot-
tets skrivelse-
förslag ang.
norra stam-
banan.
(Forts.)

sjelfva verket icke något beslut. Härom är man således ense; men deremot har man å andra sidan velat påyrka, att båda dessa frågor, eller så väl beloppet som dess användning, skulle vara afgjorda genom det beslut, som fattades i anledning af Stats-Utskottets betänkande N:o 30. För min del är jag dock af den åsigten, att detta beslut och det som der förutsättes sedermera skola fattas i sjelfva verket icke äro att anse såsom annat än delar af ett och samma beslut; och jag tviflar på, att någon, om icke möjligen Stats-Utskottets egne ledamöter, vid det förstnämnda beslutets fattande hade annan uppfattning deraf, än att det rörde blott bestämmandet af sjelfva siffran och den eventuella användningen af det beviljade beloppet, men med fullt öppen rätt för Kamrarne att med afseende härpå än vidare besluta. Det har vidare blifvit yttradt, att, äfven om riktningen af de stridiga delarne icke blefve af Riksdagen afgjord, kunde dock hela det beviljade beloppet användas på de ostridiga. Men detta minskar icke nödvändigheten eller åtminstone rättigheten att bestämma äfven en annan användning deraf, då just en sådan, längre fram beslutad användning förutsättes i Stats-Utskottets hemställan i memorialet N:o 30. Allt, som der afgjordes, var att, om Riksdagen icke komme att annorlunda besluta angående användningen af de i fråga varande 4½ millionerna, skulle detta belopp läggas på de ostridiga delarne, ett beslut, som ju också var nödvändigt, enär någon användning ju alltid måste bestämmas, då man beslöt beviljandet af ett belopp. Att åter uttrycket »ostridiga» skulle innebära att Kamrarne skulle vara ense, det synes mig orimligt; ty i den ordning, hvori frågor i allmänhet få afgöras, skulle väl äfven denna afgöras och således bero på sin egen natur. Jag kan icke finna annat, än att Kamrarne böra gemensamt votera i denna fråga, och får således förena mig i det af Herr Wærn framställda yrkandet.

Herr von Gegerfelt: För min del instämmer jag till det hufvudsakliga i den åsigt, som Herr Ekman framställt, och ber att få tillägga några skäl för densamma. Jag skall icke inlåta mig i någon pröfning, huruvida Stats-Utskottet rätt förfarit, då det, utan att förut hafva afgifvit särskildt memorial i frågan, inkommit med förslag till underdånig skrivelse. Men jag anser, att Stats-Utskottets förfarande icke bör föranleda återremiss i annat fall, än att Kammaren är af den åsigten, att gemensam votering i förevarande ärende bör ega rum. Frågan härom kan i sakens nuvarande skick lika väl som efter mottagandet af ett dylikt memorial pröfvas, och den bör också pröfvas. Är Kammarens pluralitet af den åsigt, att frågan är af beskaffenhet att föranleda gemensam votering, då böra inga betänkligheter, ingen tanke på möjliga eventualiteter inverka på Kammarens beslut. Grunden gifver icke Kammaren en sådan godtyckets rätt; utan är frågan sådan, att den bör hänföras under stadgandet i 65 § Riksdagsordningen, så bör den äfven efter samma stadgande behandlas. Jag vågar dock för min del vara af den åsigten, att frågan icke är af sådan beskaffenhet. Till en början torde man väl kunna såsom ostridigt antaga, att frågor om anläggning, beskaffenhet och sträckning af jernvägar icke i och för sig äro föremål för gemensam votering; de

blifva det endast därför, att för dylika företag erfordras penningar, och vid beviljandet af dessa penningar fogas då ett vilkor, att jernvägen skall gå i den eller den riktningen. Kunde jernvägar byggas utan penningar, så skulle frågor derom icke heller komma under gemensam votering. Nu inträffar här det egendomliga fallet, att en jernväg verkligen kan byggas, utan att Riksdagen beviljar penningar, emedan penningar dertill redan äro beviljade. Enligt Riksdagens föregående beslut skola 4,500,000 kronor användas »för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd.» Hvad vill nu detta säga, att en sträckning kan blifva såsom ostridig godkänd? Det vill säga: då Riksdagen derom fattat beslut i den ordning, som en sådan fråga för sitt afgörande fordrar, en sådan fråga nemligen, der intet penningeanslag är af nöden, då ju penningar redan finnas och således intet ytterligare anslag behöfves. Man har sagt, att det vore nödvändigt att göra en förändring i det redan fattade beslutet om penningarnes användning. Nej! jag vågar påstå att så icke är. Beslutet att medlen skola användas på de sträckningar, som äro ostridiga eller blifva såsom ostridiga godkända, det beslutet står fast och blir i alla händelser gällande, antingen Riksdagen fastställer den ena eller andra sträckningen eller för närvarande icke fastställer någon ny sträckning alls. Enligt i fråga varande beslut skola de beviljade medlen i hvilketdera fallet som helst användas på de ostridiga sträckningar, som finnas. Frågan om, hvilka riktningar bära af Riksdagen såsom ostridiga godkännas, måste således behandlas på samma sätt som alla andra frågor, med hvilka ett penningeanslag icke är såsom vilkor förenadt. Jag får på dessa grunder för min del anhålla om bifall till Utskottets skrivelseförslag.

Stats-Utskottets skrivelseförslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

Grefve Mörner, Carl Göran: Väsentligen förekommen i hvad jag ämnat yttra af den siste talaren, kan jag fatta mig temligen kort. Jag har egentligen blifvit uppkallad af ett yttrande, som fälles af en representant på östgötabänken, hvilken fann en anledning att påyrka gemensam votering deri, att det ena af de angående jernvägarnes sträckning af Kammaren fattade besluten innehåller, att de anvisade medlen skola användas »å så väl de förut till sin sträckning bestämda som ock den här ofvan omförmälda del af ifrågavarande jernbanor.» Jag sätter mig icke till domare öfver, huruvida ett sådant beslut grundlagsenligt kunnat fattas eller icke; det är mig tillräckligt, att jag vid ärendets afgörande gjorde anmärkning deremot och begärde, att denna bestämmelse skulle såsom öfverflödig uteslutas, då ju ett sådant användande af medlen redan i Riksdagens föregående beslut om medlens anvisande blifvit förutsatt. Detta beslut, som Kamrarna gemensamt utan omröstning fattat, innehåller, att Riksdagen »för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda år anvisar fyra millioner femhundredatusen kronor.» Riksdagen har således genom detta beslut redan ställt dessa medel till

Stats-Utskottets
skrifvelse-
förslag ang.
norra stambanan.
(Forts.)

Kongl. Maj:ts förfogande, och att sedermera i afseende derpå uttala något annat än en önskan, tror jag icke vi äro befogade att göra; Allt det trassel, hvori Kammaren kommit, härleder sig från, att man skilt frågan om sträckningen från frågan om anslaget; men om någon förebräelse i detta afseende skall framställas, så kommer den icke att träffa representationen. Man har uttalat farhågor för, att, om icke något beslut i afseende på den ifrågasatta tvärbanan nu blefve af Riksdagen fattadt, arbetena å denna bana skulle blifva för länge uppskjutna till men för fortskridandet af jernvägsbyggnaden i dess helhet. Men om den Riksdag, som i början af nästa år skall sammanträda, genast får mottaga ett nytt förslag från Kongl. Maj:t om sträckningen af jernvägarne och Kamrarne derom blifva ense, så kunna ändock alla önskingar tillfredsställas; ty då torde möjligen redan innan utgången af 1876 en ganska betydlig del af det anvisade anslaget kunna användas äfven på den godkända sträckningen. Jag kan icke tro, att den omständigheten, att den ena Kammaren kommit till en bestämd åsigt i fråga om sträckningen, kan, då detta icke föranleder någon särskild statsutgift, anses böra leda till gemensam votering. Riksdagsordningens 65 § innehåller bestämdt, att gemensam omröstning skall ega rum, då fråga är om bestämmande af statsutgifter och alls icke då det är fråga om dylika särskilda önskingar eller framställningar, hvilka möjligen i en framtid kunna föranleda statsutgifter. Jag förenar mig således med dem, som yrkat godkännande af Stats-Utskottets skrifvelseförslag, på samma gång jag dock uttalar mitt ogillande af det sätt, hvarpå ärendet blifvit af Utskottet behandladt, i hvilket afseende jag instämmer med den förste talaren.

Friherre Stjernblad: Med anledning af det utaf en talare nyss fälda yttrandet, att grannlagenheten skulle fordra, att Kongl. Maj:t fick ett svar på sin framställning om medlens användande på de ifrågavarande jernvägarne, ber jag att få göra den ärade talaren uppmärksam på, att Kongl. Maj:t alldeles icke begärt ett sådant svar, som han åsyftar, utan tvärtom ansett sig fullt berättigad att utan Riksdagens åtgörande använda de medel, hvarom här är fråga, eller de som blifvit beviljade enligt Stats-Utskottets memorial N:o 30. Kongl. Maj:t förklarar detta fullkomligt tydligt i den Kongl. propositionen; der står nemligen på sidan 22:

»Om än någon olikhet i formuleringen af Riksdagens båda omförmälda beslut förefinnes, torde likväl icke anses nödigt att, på sätt Jemtlands läns landstings och Östersunds stads jernvägskomiterade ifrågasatt, påkalla särskildt förklarande af Riksdagen, att viss lämplig del af de för innevarande år till den uppåtgående banan och tvärbanan anvisade medel må användas till tvärbanans påbörjande österifrån i den sträckning, som kommer att beslutas, utan lärer det falla af sig sjelf, att Eders Kongl. Maj:t utan sådant förklarande eger låta använda anvisade medel å hvilken som helst af de sträckningar, hvilka redan blifvit eller vid detta riksmöte blifva slutligen fastställda.»

Kongl. Maj:t har således alldeles icke sammanbundit frågan om sträckningen med frågan om medlen, utan tvärtom ansett sin rättighet att använda dessa falla helt och hållet af sig sjelf. Nu vill man

dock, att Första Kammarerna härtill skall säga: nej! det får Kongl. Maj:t icke; utan Kongl. Maj:t skall använda en del af dessa medel på de och de sträckningarna. Jag vill fråga: hvem är det här, som bryter mot grannlagenheten? Icke lär det väl vara den, som vill lemna denna fråga fullt fri? Vore det här fråga om att bevilja ett visst belopp till en viss, bestämd jernväg, så vore det naturligtvis en helt annan sak. Men nu vill man, att vi skola rösta om användningen af redan beviljade medel, och huru man kan få fram en sådan omröstning ur stadgandet i 65 § Riksdagsordningen, kan jag för min del omöjligt begripa. Denna paragraf föreskrifver gemensamma omröstningar endast för statsutgifter, och går man till orsaken, hvarför detta stadgande tillkommit, så är det naturligtvis den att bereda möjlighet att kunna uppgöra statsregleringen. Ty om icke hithörande frågor blefve genom beslut i båda Kamrarna afgjorda, så vore det ju icke möjligt att aflemna den i grundlagen bestämda riksstaten. Att nu vilja i representationen införa något så nytt som att verkställa gemensam omröstning öfver användningen af redan beviljade medel och dymedelst åstadkomma häfd för ett sådant förfarande, det vore efter min uppfattning att inslå på en mycket vådlig väg. För icke så många dagar sedan klandrades det sätt, hvarpå man gick till väga i skjutsfrågan; då sammanband man med denna fråga ett anslag för att derigenom få fram en mening. Hvad är det väl, som Första Kammarerna nu vill göra? Jo! den vill göra frågan om sträckningen af en jernväg till en anslagsfråga för att derigenom få fram sin åsigt om denna sträckning. Jag hemställer om det kan vara rätt att så gå till väga. Hvad beträffar det gjorda yrkandet om återremiss, så vet jag i sanning icke, hvartill en sådan skulle tjena. Icke lär väl denna fråga vara af den vidlyftiga beskaffenhet, att den fordrar många dagars studium för att afgöras, och Första Kammarerna har den i sin hand lika väl i dag som i morgon. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att vi redan äro långt förbi den tidpunkt, då riksdagen borde vara avslutad, och troligen hafva de flesta så viktiga saker att göra, att man icke gerna kan begära att de skola hafva tid att ligga kvar här länge blott för att tillfredsställa en frats; ty något annat är det icke. Jag tror således icke, att en återremiss för sakeus skull är af nöden. Hvad vinner man då derpå? Vill man gifva Stats-Utskottet en skarp lexa, derför att det möjligen förfarit oriktigt i formelt hänseende, så tror jag, att detta ändamål vinnes mycket bättre på det sätt den förste talaren föreslagit. Under sådana förhållanden, då genom ett annat förfarande mycket kan äfventyras, anhåller jag om bifall till det föredragna skrifvelseförslaget.

Stats-Utskottets skrifvelseförslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

Herr Wærn: Jag kan icke underlåta att till besvarande upptaga den invändning, som gjordes af den talare, som följde näst efter mig, eller att det fall, som nu inträffat, skiljer sig från det, som inträffade år 1867, deruti att Riksdagen då gjorde de beviljade medlens användning på en viss sträckning till vilkor vid anslaget beviljande. Men jag får upplysa, att han i den delen missminner sig, ty Riksdagen fattade alldeles särskilda beslut i afseende å anslaget och i afseende å

Stats-Utskot-
tets skrifvelse-
förslag ang.
norra stam-
banan.
(Forts.)

dess användning till en viss del af den beslutade banan. I afseende på anslaget heter det i protokollet: »Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition: »Den, som bifaller förra delen af Stats-Utskottets öfverst å sidan 9 i utlåtandet N:o 61 gjorda hemställan, hvilken lyder sålunda: »att Riksdagen måtte, till fortsättande af arbetena å nordvestra stambanan för år 1868 till utgående från Riksgäldskoutoret anvisa en summa af två millioner riksdaler», röstar ja; den, det ej vill, röstar nej; vinner nej, bifaller Kammaren ifrågavarande del af Utskottets hemställan med den förändring att anslagsbeloppet nedsättes till en million riksdaler.»

Det var således vid anslagets beviljande uttryckligen icke fråga om något annat än anslaget. Vid afgörandet åter af Herr Myrtins motion, hvilket skedde förut, heter det: »Den, som bifaller Stats-Utskottets gjorda hemställan i anledning af Herr Myrtins motion, röstar ja; den, det ej vill, röstar nej.»

Det var således ett fullt fristående beslut det om anslaget; först yttrade sig Riksdagen rörande Herr Myrtins motion och sedan anvisades anslaget utan att något vilkor i afseende å sträckningen blef dervid bundet. Men icke är det härpå man grundar sin åsigt, att den förevarande frågan icke bör blifva föremål för votering, utan det är på den betydelse man velat gifva ordet »ostridig» i Stats-Utskottets utlåtande N:o 30. Men hvad innehåller nu detta utlåtande, jo! deri heter det:

»Enär det för den pågående statsregleringen och dermed sammanhang egande frågor måste vara af vigt, att det belopp, som kommer att för år 1876 till ifrågavarande jernvägsanläggning anvisas, så snart som möjligt varder bestämdt, har Utskottet förty ansett sig redan nu böra härom inkomma med förslag; och då det begärda beloppet står i fullkomlig öfverensstämmelse med ofvan omnämnda för 1874 års Riksdag framlagda plan, hemställer Utskottet:

att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, för fortsättande under år 1876 af arbetena å de delar af beslutade *jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge*, hvilkas sträckning redan blifvit eller före anslagets disponerande blifver såsom ostridig godkänd, å extra stat för nämnda år anvisa fyra millioner femhundra-tusen kronor».

Märk väl att hela motiveringen går ut på, att beloppet skulle beslutas. Nu frågar jag Eder vidare, mine Herrar: har vid den tiden, då detta betänkande framlades, någon af Eder läst det på det sättet, som om der stode »om hvilken sträckning båda Kamrarna blifvit ense», och dermed afhändt oss möjligheten till att komma till olika meningar om sträckningen och få den afgjord. Jag har icke läst det så, och jag tror, att flertalet icke har läst det på annat sätt än jag, det vill säga: »det vilja vi framdeles besluta.» Till skilnad från ordet *stridig* står här ordet *ostridig*. Hvilken är då stridig? Jo, det är efter Första Kammarens beslut om linien emellan Hybo och tvärbanan. Det är nemligen stridigt, huruvida den skall gå till Torpshammar eller Ånge; derom äro meningarne delade. Men hvad Första Kammaren angår, är dess beslut fattadt, hvarigenom tvärbanan icke längre skulle blifva

stridig; och skall icke nu, då Andra Kammaren fattat ett härifrån afvikande beslut, ärendets behandling få hafva sin lagliga gång. Hvad Första Kammaren beslutat, har haft sin grund i Stats-Utskottets eget förslag, ty Utskottet har föreslagit Kamrarne att besluta, att de utaf Riksdagen beviljade anslag till arbeten å jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge må få utaf Kongl. Maj:t, såsom honom lämpligast synes, användas till jernvägsbyggnader å vare sig de förut till sin sträckning bestämda eller de här ofvan omförmälda delar af ifrågavarande jernbanor. Om ordet ostridig i betänkandet N:o 30 hade blott afsett det, hvarom båda Kamrarne voro ense, skulle ju i och med det att detta beslut fattats, icke någon möjlighet funnits att vidare besluta i saken. Det var derpå jag fästade uppmärksamheten, men jag fick ett mycket evasivt svar. Jag sade, att en hemställan sådan som den, hvilken innefattas i betänkandet N:o 88, skulle hafva kunnat innehålla ett grundlagsbrott. Antingen vore frågan redan besvarad, och då borde det sista betänkandet aldrig hafva framkommit, eller också har den blifvit framställd i afsigt att derå erhålla svar, och då måste också båda Kamrarne hafva frihet att fatta beslut, och äfven andra beslut, än Stats-Utskottet föreslagit; men efter Utskottets åsigt skulle ju ett nej hafva varit ett absolut upprifvande af ett förut fattadt beslut.

Hvad nu sjelfva hufvudsaken angår, ber jag, att Kammaren afgör den i afseende på sin ställning till den konstitutionela frågan och tager den alldeles oberoende af de andra frågorna. Det är icke för att få något andrum, innan Andra Kammaren fattat sitt beslut, som jag hemställt detta. Men jag frågar: är det rätt på grund af Riksdagens snart förestående slut eller något annat sådant tillfälligt förhållande att icke säga vår tanke om något, som är af den vikt, som frågan huru olika beslut angående statsverkets utgifter skola afgöras, och hvad kan i värsta fall hända? Det är fullt sant, hvad en talare sagt, att en återremiss icke uppehåller ärendet, utan det går genast till Andra Kammaren, som derpå fattar beslut; och huru absolut jag anser, att Första Kammaren har rätt, är det lika absolut att i afseende på tydningen af 65 § Riksdagsordningen båda Kamrarne äro sjelfständiga. Men att vi skulle kasta bort vår mening, det är orätt. Vi kunna icke veta hvad beslut Andra Kammaren kan komma att fatta. I hvad den besluter, är den suverän för sig, och vi äro suveräna för oss, och jag anser, att vi alltid böra göra, hvad vi anse vara rätt.

Herr Ekman: Jag ber blott att med anledning af den siste talarrens förnyade redogörelse för, huru det tillgick vid 1867 års riksdag, få anmärka, att efter min uppfattning förhållandet då var väsentligen olika. Ty såsom beslutet då utföll, fäns det icke något utrymme för Kongl. Maj:t att använda det gifna anslaget, såvida icke frågan om vilkoret blef genom en gemensam votering sliten. Men i det nu förevarande fallet, är förhållandet helt annorlunda. I Stats-Utskottets memorial N:o 30 förutsättes klarligen och har äfven dessutom blifvit ådagalagd, att det finnes fullt utrymme för användningen af det gifna anslaget å 4,500,000 kronor, äfven om Riksdagen icke blir ense om de delar af jernvägens sträckning, hvarom vid tiden för detta memo-

*Stats-Utskottets
skrifvelse
förslag ang.
norra stambanan.
(Forts.)*

Stats-Utskottets skrivelse förslag ang. norra stambanan.
(Forts.)

rials afgifvande beslut ännu icke var fattadt. Jag kan således icke finna, att det återropade prejudikatet från 1867 års riksdag är på förevarande fall tillämpligt.

Grefve af Ugglas: Med anledning af hvad den siste talaren anför, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det väl icke kan vara skäl att, emedan man *kan* använda hela det här ifrågavarande penningbeloppet på ett sätt, förqväfva en Kammares beslut om huru en del deraf borde användas. Detta blir ovilkorligen fallet, om icke någon gemensam votering eger rum; ty Första Kammaren har beslutit, att en del af medlen böra användas för påbörjande af en tvärbana, och detta Kammarens beslut skulle, om det föreliggande skrivelseförslaget bifalles, blifva helt och hållet undanskjutet.

Herr Ekman: Om Första Kammaren hade velat åt sig förbehålla rättigheten att få frågan om jernvägens riktning i de delar, der den var obestämd, afgjord genom gemensam votering, då hade Kammaren bort vägra sitt bifall till Stats-Utskottets memorial N:o 30 och begärt uppskof med den sakens afgörande. Såsom beslutet nu fallit, är frågan om anslaget och dess användning på jernvägsbyggnaden en sak för sig, och frågan om sträckningen i vissa delar af denna jernväg en annan, hvilken senare icke kan genom gemensam votering afgöras.

Hans Excellens Herr Grefve Sparre: Om jag hyste den åsigt, som flere talare här uttalat, eller att förevarande ärende i sjelfva verket vore af beskaffenhet, att derom borde enligt 65 § Riksdagsordningen gemensamt voteras, så skulle jag visserligen äfven hafva yrkat återremiss af det föreliggande skrivelseförslaget. Men då jag icke kunnat dela denna åsigt, har jag yrkat, att samma förslag måtte godkännas, och jag ber att få antyda några skäl för denna min uppfattning af frågan. Herr Wærn har anförts ett prejudikat från 1867 års riksdag, hvilket han trott vara tillämpligt på den nu föreliggande frågan. År 1867 stälde sig dock förhållandet ganska annorlunda. I sitt memorial om anslag till nordvestra stambanan hade Stats-Utskottet då i en särskild punkt yttrat sig om och afstyrkt ett af herr Myrtin väckt förslag, hvilket deremot herr Wærn i en till Utskottets betänkande afgifven reservation hade upptagit. Denna fråga förekom i memorialet före sjelfva hufvudfrågan, eller den om anslagsbeloppet, och blef också först af Kamrarne behandlad, hvarvid Kamrarne i afseende på densamma stannade i olika beslut. Sedermera förekom kort derefter frågan om anslagsbeloppet, och i denna fråga låg då naturligtvis äfven den, om beloppet skulle användas såsom Utskottet föreslagit eller på den sträckning, hvilken Herr Wærn förordat. Då frågorna således samtidigt behandlades, var det alldeles klart, att det måste blifva gemensam votering äfven om sjelfva sträckningen; ty vid en sådan gemensam behandling kunde man icke skilja beloppet från ändamålet med dess beviljande. Helt annat är förhållandet nu. Här har Riksdagen, i enlighet med Stats-Utskottets memorial N:o 30, på förhand afgjort sjelfva penningfrågan och har i afseende på de beviljade medlens an-

vändande endast sagt, att de böra användas på redan beslutade delar af de norrländska jernbanorna eller sådana delar deraf, som före anslaget användande kunde blifva såsom ostridiga godkända. Då nu i förrgår frågan om de stridiga delarne af nämnda banor förevar i Kamrarne, och Kamrarne derom fattade olika beslut, kan jag för min del icke finna, att denna fråga kan anses röra någon statsutgift, då ju frågan derom redan blifvit afgjord enligt Stats-Utskottets memorial N:o 30, lika litet som jag kan anse det af Första Kammaren gjorda tilläggsbeslutet, att en del af de förut af Riksdagen anvisade medlen skulle användas på den sträckning af den s. k. tvärbanan, som Kammaren likaledes nyss förut hade godkänt, såsom något annat än ett upprepan-
 Stats-Utskottets skrivelse-förslag ang. norra stambanan. (Forts.)

ande af det beslut, som redan fattats enligt memorialet N:o 30 och hvarigenom till Kongl. Maj:t öfverlemnats att begagna de anvisade medlen till redan godkända delar af jernvägen eller till sådana, som kunde blifva såsom ostridiga godkända. Jag måste således fortfarande anse, att den fråga, som i förrgår af Kamrarne behandlades, alldeles icke är af beskaffenhet att kunna hänföras under stadgandet i 65 § Riksdagsordningen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels att det ifrågavarande skrivelseförslaget skulle godkännas och dels att densamma måtte till Utskottet återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på förslaget godkännande, hvarvid svaredes många nej, blandade med ja, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som godkänner Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 79, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas ifrågavarande förslag».

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 27.

Nej — 40.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets den 22 dennes bordlagda memorial:

N:o 91, med förslag till de återstående stadgandena i Riksgäldskontorets reglemente; och

N:o 92, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 21 och 22 dennes bordlagda memorial N:o 90, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgäldskontorets utgifter erforderliga medel.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Friherre Stjernblad: I detta moment omnämnes en summa af 12,000,000 kronor, som är anslagen till jernvägsanläggningar och jernvägsmateriel, men ett förbiseende har här egt rum så till vida, att hela beloppet är uppfördt på 1876 års stat, ehuru Kongl. Maj:t har föreslagit och Riksdagen redan beslutit, att en del, eller fyra millioner, af anslaget till anskaffande af lokomotiv och vagnar samt delar deraf skulle få användas redan under år 1875. För att rätta detta misstag får jag hemställa, att orden »efter samma års ingång» må utgå och i stället i slutet införas orden »deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år på requisition utbekomma fyra millioner kronor.»

Sedan öfverläggningen härmed ansetts slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Friherre *Stjernblad* hade yrkat, att förevarande punkt skulle bifallas med följande förändrade lydelse: »att, för bestridande af Statskontorets utgifter för de till jernvägsanläggningar samt för anskaffning af lokomotiv och vagnar samt delar deraf för år 1876 anvisade anslag, Riksgäldskontoret måtte få sig uppdraget att, i mån af behof, tillhandahålla Statskontoret en summa af tolf millioner kronor, deraf Statskontoret må ega att redan under innevarande år, uppå requisition, utbekomma fyra millioner kronor.»

Härefter gjordes först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på densammas godkännande med ofvan intagna förändrade lydelse, hvilken proposition med ja besvarades.

5:te punkten.

Biföllos.

6:te punkten.

Friherre Stjernblad: Med anledning af det beslut Kammaren fattat vid mom. 4, får jag anhålla, att den förändring, som der skett,

må iakttagas äfven här, och att således orden »*efter samma års ingång*» må få utgå samt i stället efter ordet kronor införas orden »*deraf Statskontoret eger att redan under innevarande år på reqvission utbekomma fyra millioner kronor.*»

Efter härmed slutad öfverläggning, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Friherre *Stjernblad* hade yrkat, att den förevarande punkten skulle bifallas med den förändring, att andra momentet erhöle följande lydelse: »Derjemte åligger det Riksgäldskontoret att, i mån af behof, för bestridande af Statskontorets utgifter för de till jernvägsanläggningar samt för anskaffning af lokomotiv och vagnar och delar deraf för år 1876 anvisade anslag, tillhandahålla Statskontoret tolf millioner kronor, deraf Statskontoret eger att redan under innevarande år, uppå reqvission, utbekomma fyra millioner kronor.»

Härefter gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på punktens godkännande med den af Friherre *Stjernblad* yrkade ändring, hvilken proposition med ja besvarades.

Justerades 4 protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter Kamrarne åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Söndagen den 23 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 21 och 22 dennes bordlagda utlåtande N:o 35, i anledning af väckt förslag till författning om återvinningsrätt till lös egendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rätte egaren afhänd.

Herr Sundell: Det är nu tredje riksdagen å rad, som här förekommit förslag till författning om återvinningsrätt till lös egendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rätte egaren afhänd. Första Kammaren afslog Lag-Utskottets betänkanden i ämnet vid 1873 och 1874 årens riksdagar, och jag skulle väl tycka, att man bör kunna antaga, att Kammaren äfven skall göra det 1875, så mycket hellre som Utskottet nu från fjorårets betänkande tagit bort det då föreslagna stadgandet, att då stulet gods vore »afyttradt å offentlig auktion, å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes; hafve den, som godset på god tro i handom fått rätt att det behålla, der ej egaren, inom tid, som nu sagd är, hos honom anmäler sig att det lösa och betalar hvad han för godset gifvit»; liksom Lag-Utskottet ur det föreliggande betänkandet borttagit det stadgande, som i fjorårets betänkande förefans derom, att om godset var pantsatt å allmän pantlåneinrättning, hade inrättningen rätt att panten behålla, till dess skulden betalades. Jag vill icke nu ingå i någon rättsdeduktion af saken, äfven om jag möjligen skulle mäka det, men jag ber att få erinra derom, att det af Lag-Utskottet här föreslagna stadgande icke står i rätt förhållande eller i samdrägt med de särskilda beslagsrättsfallen enligt vår nu gällande kriminallag. Strafflagen bestämmer nemligen i 3 Kap. 10 §, att den, som köper stulet gods af misstänkt person, får böta, men i 6 Kap. samma lag föreskrifves icke, att en sådan köpare är skyldig att utgifva skadestånd, således icke heller, att han är skyldig att gifva godset till rätter egare ut. Jag lemnar derhän, huru riktig denna lagstiftning må vara, men i allt fall är den nu gällande. Kammarens ledamöter behagade nu finna, att om en person, som köper stulet gods af misstänkt person icke är skyldig att utgifva skadestånd, då kan icke den, som på god tro köpt sådan egendom, åläggas en dylik skyldighet. På sätt jag redan yttrat, vill jag antaga, att Kammaren afslår Lag-Utskottets förevarande betänkande, derom jag vågar göra vördsamt yrkande, och torde man väl kunna hoppas, efter det beslut, Kammaren fattat vid två riksdagar, att frågan åtminstone för några

riksdagar borde vara död och begrafven. Jag upprepar min anhållan om afslag å Utskottets betänkande.

Herr von Gegerfelt: Om icke denna fråga redan genom Andra Kammarens beslut fallit och om den förekommit på en tid, då Kamrarna varit benägna att deråt egna någon uppmärksamhet, skulle jag hafva uppträdt till försvar icke för Utskottets förslag utan för min reservation, men nu inskränker jag mig till att med den siste talaren yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Caspersson: Frågan är redan genom Andra Kammarens beslut afgjord, och jag vill således icke uppehålla Kammarens tid. Jag vill blott, med anledning af hvad den förste talaren yttrade, anmärka, att vår lag icke innehåller, att stulet gods icke skall till rätter egare utlemnas. Det är helt naturligt att, om man vet hvem rätter egare är, denne då skall hafva godset tillbaka; men det är just fråga om, hvem som är rätter egare. Jag delar hufvudsakligen talarens åsigt derom, att Lag-Utskottets betänkande i ämnet vid förra riksdagen var bättre än det nu framlagda, men, ehuru jag anser det förra vara teoretiskt riktigare, tror jag dock icke, att hvad Utskottet nu föreslagit, skulle medföra så stora svårigheter, att det icke är bättre att nu antaga detta förslag än att sakna en lag, som är så väl behöflig, hvarföre jag yrkar bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande utlåtande, dels ock afslag derå, gjordes först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, hvilken proposition med ja besvarades.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 21 och 22 dennes bordlagda utlåtande N:o 13, angående väckt fråga om rättighet för församlingarne i Lunds stift och Halland att, under vissa vilkor, förfoga öfver den till klockarne nu utgående helgonskylden.

Upplästes och godkändes Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll.

Då härefter till justering föredrogs Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll; anmälde sig och yttrade

Herr vice Talmannen: Såsom Kammaren behagade inhenta af det upplästa skrivelseförslaget, har Utskottet gjort ett referat af behandlingen af det i fråga varande ärendet, eller förslag till lag om härordning och allmän värnpligt, afseende att rörande dessa förslag Riksdagens båda Kamrar stannat i olika beslut, hvilka icke kunna sammanjemkas, och att sålunda Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning i dessa delar icke vunnit Riksdagens bifall. Detta är, såsom det förekommer mig, icke fullt exakt eller öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Det rätta förhållandet var, såsom Kammaren behagade erinra sig, att, beträffande lagen om härordningen, båda Kamrarne funno sig icke kunna oförändrad antaga den gjorda framställningen. Det var endast rörande grunderna för ett nytt förslag, som Kamrarne stannade i olika beslut. Hvad åter värnpligtslagen angår, ingick, såsom Kammaren äfven behagade erinra sig, Andra Kammaren icke i någon pröfning deraf, och Första Kammaren återförvisade denna del af Särskilda Utskottets utlåtande. Man kan således icke säga, att Kamrarne om detta lagförslag fattat olika beslut, som icke kunnat sammanjemkas. Vid sådant förhållande hemställer jag vördsam, att följande jemkning må ske i förslaget till den underdåniga skrivelsen: att i första stycket orden »särskild lag» utbytas emot orden: »särskild nådig proposition»; samt att andra stycket måtte få lyda: »vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma i oförändradt skick antaga, samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fattas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas, och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning.» Hvad särskildt beträffar ingressen, förekommer der äfven något, som påtagligen är en *lapsus calami*. Det heter der: »under förutsättning af Riksdagens bifall i grundlagsenlig ordning till förslag om tillägg till 80 § Regeringsformen, som i särskild lag framstälts.» De sista orden måste naturligen utbytas mot: *som i särskild nådig proposition framstälts.* Med denna förändring hemställer jag vördsamt, att Kammaren behagade i öfrigt antaga det förevarande skrivelseförslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att Herr vice Talmannen hade yrkät, att det ifrågavarande skrivelseförslaget skulle godkännas med följande ändringar, nemligen:

1:o att i första stycket orden »särskild lag» utbyttes emot orden: »särskild nådig proposition»; samt

2:o att andra stycket erhöle denna lydelse: »Vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma i oförändradt skick antaga, samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fottas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas; och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning».

Proposition på förslagens godkännande med ofvan upptagna ändringar franiställdes härefter samt besvarades med ja.

Anmäldes och bordlädes:

Stats-Utskottets memorial N:o 93, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 14, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande; samt

Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 297, innehållande denna Kammares beslut vid förnyad pröfning af frågan om revision af gällande föreskrifter rörande eder.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter Kammaren åtskildes kl $\frac{1}{2}$ 8 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Måndagen den 24 Maj.

Kammaren sanmanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 13 dennes, f. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebackarne samt faktoriträdgården i Örebro stad åsatta ränta, kronotionde och rotering;

N:o 84, angående beräkningen af statsverkets inkomster; samt

N:o 85, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis nedannämnda förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 15, om ändring i gällande stadganden rörande arfskiften;

N:o 16, angående lagstiftning för sparbanker;

N:o 17, i fråga om åtgärder för handelsdomstolars införande i riket;

N:o 18, rörande ändring i gällande stadganden om skyldighet att bygga och underhålla tiondelada;

N:o 19, angående ändring i 52 § af gällande legostadga;

N:o 20, angående fast egendoms lagfarande och in-tecknande m. m.; samt

N:o 21, i fråga om skyldighet för domare att låta vederbörande kommunalstämmas ordförande erhålla del af kungörelser, hvarigenom menighet kallas till gemensam öfverläggning inför häradsrätt.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 23 dennes bordlagda memorial N:o 93, angående tillägg till 1875 års riksstat samt riksstat för år 1876.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets den 23 dennes bordlagda betänkande N:o 14, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummas utgörande.

Föredrogs Andra Kammarens den 23 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 297, hvaraf inhemtades, att vid föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag N:o 222, deri meddelats sistnämnde Kammares beslut i anledning af väckt förslag om revision af gällande föreskrifter rörande eder, Andra Kammaren vidhållit sitt förut i ämnet fattade beslut.

Herr vice Talmannen: Enligt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen ankommer det nu på Första Kammaren att ånyo taga denna fråga i öfvervägande för att fatta slutligt beslut. Utaf de upplästa handlingarne har Kammaren redan blifvit erinrad om, huru denna fråga förut blifvit behandlad. Redan vid första behandlingen i denna Kammar hyste jag den åsigt, att äfven utan den ändring, som här föreslogs och af Kammaren antogs, skulle det af Andra Kammaren väckta förslag och det beslut, Kammaren deröfver fattat, utgjort en förbättring i sakens nuvarande skick. Jag vidhåller denna åsigt och hemställer således, att Kammaren, med anledning af det förnyade öfverlemnandet af frågan, måtte frånträda sitt förra beslut och instämma i det af Andra Kammaren fattade beslutet.

Herr Stråle: Jag kan icke annat än instämma uti det yrkande, som Kammarens vördade vice Talman framställt, och får för min del förorda bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Ribbing, Sigurd: Att bifalla Andra Kammarens beslut i dess helhet, synes mig olämpligt, då det efter min tanke saknar betydelse och mening att bedja Gud om hjälp att hålla en ed, när eden handlar om, att man skall tala om hvad man vet händt och sant vara. En illasinnad person skulle kunna säga: Jag bad Gud visserligen hjälpa mig att svärja rätt, men han gjorde det icke. Helt annat är förhållandet när eden handlar om hvad jag sjelf i en framtid skall fullgöra. Att bifalla första momentet, men icke andra, synes mig olämpligt, enär frågan på det sättet icke blir uttömd, utan Riksdagen då skrifer till Kongl. Maj:t om halfva saken, och en kommande Riksdag får skriva om den andra hälften. Det synes mig då bättre att spara tills man vill affåta en skrivelse om det hela. Dertill kommer, att båda momenten, efter min uppfattning, handla om ett och detsamma, hvilket väl ej torde vara lämpligt. Sjelfva revisionen af ederna, som första momentet nemligen handlar om, afser visserligen närmast deras inskränkning, men kan äfven röra kvaliteten och beskaffenheten. Jag hemställer således vördsamt, att Första Kammaren ville vidhålla sitt förra gången fattade beslut och nu ej vidtaga annan åtgärd än att lägga protokollsutdraget till handlingarne.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Första Kammaren, med frånträdande af sitt förut i frågan fattade beslut, skulle antaga det beslut, hvori Andra Kammaren stannat, och dels att Första Kammaren skulle vidhålla det förra beslutet; framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på förstberörda yr-

kande, och då dervid svarades ja och nej i blandning, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som vill, att Första Kammaren, med frånträdande af sitt förut fattade beslut i frågan om revision af gällande föreskrifter rörande eder, skall antaga det beslut Andra Kammaren i frågan fattat, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, vidblifver Kammaren sitt förra beslut i frågan.»

Omröstningens företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 17.

Nej — 34.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 94, i anledning af erhållen återremiss å det utaf Utskottet framlagda förslag till underdånig skrifvelse med anmälan om Kamrarnes olika beslut beträffande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd.

Justerades 5 protokollsutdrag för detta sammanträde.

Upplästes ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag af följande lydelse:

Utdrag af protokollet, hållet hos Riksdagens
Andra Kammare den 24 Maj 1875.

S. D. Föredrogs Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll; Och förekom jemväl i sammanhang härmed det utdrag af Första Kammarens protokoll för den 23 dennes, N:o 259, hvori meddelats underrättelse om de ändringar, som nämnde Kammare i förslaget ordalydelse beslutit.

Andra Kammaren godkände nu ifrågavarande skrifvelseförslag, med enahanda ändring i första stycket som af Första Kammaren antagits, samt beslöt, att andra stycket skulle erhålla följande lydelse:

»Vid behandlingen af detta ärende hafva Riksdagens båda Kamrar, hvad först beträffar förslaget till lag om härordningen, funnit sig icke kunna detsamma antaga samt rörande de grunder, hvarpå nytt förslag borde fotas, stannat i olika beslut, hvilka icke kunnat sammanjemkas; och har vid sådant förhållande lagförslaget om värnpligten icke blifvit föremål för Kamrarnes pröfning.»

Detta Kammarens beslut skulle genom utdrag af protokollet, som nu genast uppsattes och justerades, delgifvas Medkammaren. Som ofvan.

Ur protokollet

H. Husberg.

Herr Grefven och Talmannen framställde proposition derå, att Första Kammaren skulle biträda det beslut, som Andra Kammaren i afseende å skrivelseförslagets lydelse fattat; och blef denna proposition med ja besvarad.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 25 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 24 och protokollet för den 13 dennes e. m.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis nedannämnda förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 22, angående förhållandet mellan Riksbanken och Myntverket i fråga om inlemning och värdering af guldplantsar;

N:o 23, angående införande af militärintspektioner i skolorna;

N:o 24, rörande förändrad lagstiftning om preskription för klander å jordafång;

N:o 25, angående postväsendet rörande frågor;

N:o 26, i fråga om förändrad reglering af skjutsväsendet;

N:o 27, angående tullbeivllningen;

N:o 28, angående förändring i vilkoren för försäljning af bränvin;

N:o 29, angående hvilande grundlagsändringsförslag;

N:o 30, angående allmänna beivllningen; samt

N:o 31, angående stämpelpappersafgiften;

äfvensom förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 80, i fråga om rättighet för församlingarne i Lunds stift och Halland att under vissa vilkor förfoga öfver den till klockarne nu utgående helgonskyld.

Föredrogs Stats-Utskottets den 24 dennes bordlagda memorial N:o 94, i anledning af erhållen återremiss å det utaf Utskottet framlagda förslag till underdåniga skrifvelse, med anmälan om Kamrarnes olika beslut beträffande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Störvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd.

Sedan det ifrågavarande skrifvelseförslaget blifvit uppläst, anmälde sig och yttrade

Grefve af Ugglas: Som Herrarne finna, har jag reserverat mig mot motiveringen eller, rättare sagdt, emot bristen på motivering i detta betänkande. Såsom åtskilliga äldre riksdagsmän ihågkomma, ansågs i forna tider såsom en gifven skyldighet för ett Utskott, till hvilket en återremiss från något af Stånden skett, att Utskottet åtminstone med några ord borde förklara, hvad som hufvudsakligen föranledt återremissen. Denna sed har på senare tid, i anledning af mycken brådska, förfallit, men jag tror, att en sådan förklaring i vanliga fall är obehöflig; men då fråga är, vare sig en någon upplysning som man önskat, eller någon anmärkning, som blifvit gjord emot det sätt, hvarpå Utskottet förfarit, anser jag det nog förnämt af en Riksdagens delegation att helt och hållet låtsa förbise hvad som i en Kammare förekommit. Derfor, och då redan förut formfel blifvit begånget angående denna fråga, har jag åtminstone icke för min del velat åtaga mig ansvaret för, att en ytterligare formvidrighet skulle ega rum. Detta i afseende på det sätt, hvarpå Utskottet besvarat återremissen.

Hvad åter sjelfva frågan om skrifvelseförslaget angår, tror jag att i närvarande stund icke något annat återstår, än att, sedan Andra Kammaren godkiänt skrifvelsen till Kongl. Maj:t, äfven denna Kammarer må godkänna densamma med eller utan ändring, till hvilken jag ber att senare få återkomma. Någon gemensam votering kan numera icke ega rum, äfven om Första Kammaren skulle besluta en sådan och uppsätta voteringsproposition. Kongl. Maj:t måste hafva ett svar på sin framställning, och en skrifvelse således afgå; men ett fel tror jag dock förefinnes i det förslag till skrifvelse, som blifvit uppsatt och af Andra Kammaren bifallet, nemligen, att det bestämdt uttalar den stridsfråga, som i närvarande stund skiljer Kamrarne åt. Det förefaller mig alldeles icke behöfligt, att, såsom Utskottet i skrifvelseförslaget gjort, onämna för Kongl. Maj:t, att de olika meningarne inom Kamrarne icke kunnat sammanjemkas, och att frågan i följd deraf, jemlikt 63 § i Riksdagsordningen, förfallit. Hvad Kongl. Maj:t behöfver veta är, att frågan vid denna riksdag förfallit, och jag skulle därför vilja hemställa till Kamraren, huruvida det icke vore rättast att utesluta helt och hållet hvad som här föranledt till strid, och som skulle sedermera i en framtid möjligen kunna antagas såsom ett prejudikat. Jag föreslår därför, att slutet af skrifvelsen måtte erhålla följande lydelse: "*vid behandling af denna nådiga proposition, hafva Riksdagens Kamrar stannat i olika beslut; och har frågan för denna riksdag förfallit.*"

Dermed omnämnes icke alls den tvistefråga, som nu finnes emellan Kamrarne, och Kongl. Maj:t får ändå det enda besked, Kongl. Maj:t i denna fråga behöfver. Hvad Kamrarnes särskilda åsigter i frågan beträffar, så finnas de förvarade i protokollet, hvilket äfven är förhållandet med denna Kammarer vid ett föregående sammanträde fattade beslut, som alltså blir kvarstående såsom en protest mot ett liknande förfarande i framtiden.

Jag anhåller om proposition på den ändring af skrifvelsen, som jag nyss uppläst.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att Grefve af Ugglas hade yrkat, att skrifvelse-

förslaget skulle godkännas med den förändring, att slutet deraf erhöles följande lydelse: »Vid behandling af denna nådiga proposition hafva Riksdagens Kamrar stannat i olika beslut; och har frågan för denna riksdag förfallit»; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till skrifvelseförslaget, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, samt sedermera proposition på detsamma godkännande med ofvanupptagne ändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

»Den, som godkänner Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 79, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, godkännes förslaget med den förändring, att slutet deraf erhåller följande lydelse: »Vid behandling af denna nådiga proposition hafva Riksdagens Kamrar stannat i olika beslut; Och har frågan för denna Riksdag förfallit.»

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15.

Nej — 28.

Härefter uppsattes och justerades ett protokollsutdrag, hvarmedelst Kammarens nu fattade beslut skulle Andra Kammaren delgifvas.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

In fidem

O. Brakel.

Tisdagen den 25 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Efter anmälan företrädde två Hans Maj:t Konungens Öfverstekammarejunkare, hvilka å Konungens höga vägnar bjödo och kallade Herr Grefven och Talmannen samt Kammarens Herrar ledamöter att i morgon Onsdag den 26 dennes kl. 11 f. m. bevista gudstjensten i Storkyrkan och derefter infinna sig å rikssalen.

Sedan Herr Grefven och Talmannen svarat, att Kammaren skulle hörsamma den nådiga kallelsen, afträdde Herrar Öfverstekammarejunkare.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 14 dennes.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 86, angående allmänna bevillningen.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis nedannämnda förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 32, angående uppläggande af ett fonderadt statslån till belopp, utgörande eller motsvarande femtio millioner kronor;

N:o 33, angående aflättna underdåniga skrifvelser i frågor rörande rikets allmänna hushållning m. m.;

N:o 34, angående Riksbankens styrelse och förvaltning;

N:o 35, angående anslag till statens jernvägsbyggnader;

N:o 36, angående statsregleringen;

N:o 37, angående statsregleringen;

N:o 38, angående statsregleringen; samt

N:o 39, angående arméns löneroglering.

Kammaren åtskildes.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 26 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för sistlidne dag.

Herr Grefven och Talmannen samt Kammarens Herrar ledamöter afgingo kl. nära 11 till Storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af e. o. Hofpredikanten C. E. Höök. Efter gudstjenstens slut begåfvo sig Kamrarne till rikssalen, hvarest jemväl sig församlade Justitieombudsmannen, Justitiekansleren, Konungens Högsta Domstol samt ledamöterna af Sveriges och Norges Interimsregering. De svenska ledamöterna af Regeringen aflade den i § 9 af Riksakten föreskrifna ed, hvilken förestafvades af Justitieombudsmannen. Sedan Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Thyselius, härefter uppläst Kongl. Maj:ts nådiga förordnande för Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer, att å Konungens höga vägnar avsluta riksdagen, framförde Herrar Talmän Kamrarnes underdåniga välönskningar och upplästes riksdagsbeslutet af Herr Statsrådet Thyselius; hvarefter Hans Excellens Herr Justitie-statsministern i Hans Maj:ts Konungens namn förklarade riksdagen avslutad.

Sedan Herr Grefven och Talmannen samt Kammarens Herrar ledamöter återgått till samlingsrummet och intagit sina platser, anmälde sig och yttrade:

Herr vice Talmannen: Jag tror mig med visshet vara en sann tolk af Kammarens ledamöters enhälliga önskan, då jag hemställer, att det tal, som vår vördade Talman i dag på rikssalen inför tronen hållit, och hvarmed han framburit Kammarens underdåniga välönskningar för Konung och Konungahus, måtte blifva uppläst, för att genom dess intagande i Kammarens protokoll förvaras åt framtiden.

Efter det Kammaren härtill lemnat bifall, uppläste Herr Grefven och Talmannen det ifrågavarande talet, hvilket lydte sålunda:

De band af ömsesidig tillit och förtroende, hvilka hos oss förena Konung och folk, göra äfven de känslor uppriktiga, hvarmed Första Kammaren nu vid riksdagens slut inför konungatronen frambära sina välönskningar, samt nedkallar himmelens välsignelse öfver Konung och Konungahus.

Herr Grefven och Talmannen uppstod och yttrade:

Mine Herrar!

Då vi nu för sista gången under denna riksdag åtskiljas, är det äfven sista gången Kammaren är församlad under den valperiod, som tog sin början vid den nya Riksdagsordningens införande. Med att dela Riksdagen i tvänne Kamrar, kan grundlagsstiftarens mening lika litet hafva varit, att dessa Kamrar skulle utgöra endast ett återljud den ena af den andra, som att de, såsom fullständiga motsatser, skulle förnöta sina krafter i gagnlöst inbördes kif. De äro tvänne bröder, hvilkas olikhet i skaplynne desto mer bör göra dem egnade att utjemna hvarandras misstag och tillsammans af Riksdagen bilda ett harmoniskt helt. I det politiska lifvet, likasom i naturen, är ett fortsatt stillastående omöjligt. Allt lif förutsätter verksamhet; en beständig orörlighet blir döden. Vid lagstiftningsarbetet är derföre befintligheten af olika meningar och strider dem emellan blott då olycksbringande, om förbittring är utgångspunkten och öfvermakt målet. Med fosterlandskärlek till driftjäder och det rättas frångång till ändamål, blifva deremot meningsstrider en eld, utur hvilken åsigterna utgå luttrade till det bästas seger. Så länge upplysning, viljekraft och fosterlandskärlek äro bofasta inom denna Kammare, skall Kammaren ock till fäderneslandets bättnad fullgöra det värf, hvartill den af grundlagen blifvit kallad; och föga betyder då hvilka de män äro, om vi eller andra, som utföra värfvet. Visst är äfven att, hvilka bland oss komma att hädanefter här samarbeta eller icke, städe skall det vänskapsband, som bland oss blifvit knutet, oförminskadt fortleva, och alltid skola vi mötas i den från hjertat gående önskan: Gud bevara Konung och Fädernesland.

Härå svarade Hans Excellens Herr Grefve Sparre:

Herr Grefve!

Första Kammaren utbeder sig att till Eder, Herr Grefve, få fram-bära ett innerligt och hjertligt tack för den äfven under denna riksdag fortsatta utmärkta ledningen af Kammarens öfverläggningar, så som förut skett under de nio riksdagar, hvilka hållits efter nu gällande Riksdagsordning. Oväld, lugn, outtröttadt nit, skarpsinnighet vid ärendenas föredragning och behandling, samt kraft att, så vidt föreskrifna former tillåtit, påskynda deras slut, äro egenskaper, sällan förenade, men som skola desto mer göra den första innehafvarens af talmansbefattningen härstädes utöfning deraf till en kär föresyn för efterkommande, de der med värn och stolthet komma att blicka till den bild af Eder, Herr Grefve, som snart skall pryda detta Kammarens samlingsrum. För oss alla och ej minst för dem, som icke mera komma att i riksdagsgöromålen deltaga, skall minnet af Herr Grefvens ordförandeskap hos oss städe blifva kärt och dyrbart, samt djupt och tacksamt förvaras i allas hjertan. Mätte framtiden öfver Eder, Herr Grefve, utsträcka en skyddande hand, och Eder förunnas en lång lef-

nad till fortsatt nitisk verksamhet för fosterlandets väl, en verksamhet, som skall förena Edert frejdade namn med deras, hvilka sedan äldre tider varit en ära och prydnad för vårt land.

Då Kammarens ledamöter nu här nedlägga deras varma, vördnadsfulla erkänsla för deras första, högt aktade Talman, utbedja de sig att fortfarande i Herr Grefvens vänskapliga hägkomst få vara inneslutne.

Kammarens Herrar ledamöter åtskildes kl. 1 e. m.

In fidem

O. Brakel.
